

ابعاد راهبردی فرد انقلابی در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) (با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب)

حسین رضایی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۰۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۱۸

چکیده

انقلاب اسلامی ایران یکی از مهم‌ترین رخداد‌های اجتماعی و سیاسی جهان در سده بیستم محسوب می‌شود. امروزه با ورود به گام دوم انقلاب و نیز پس از گذشت چهار دهه از پیروزی انقلاب اسلامی، روحیه انقلابی‌گری افراد برای نظام جمهوری اسلامی، بسیار حائز اهمیت می‌باشد. این مفهوم از جمله شاخص‌های مهمی است که طی سه دهه اخیر، برای نخستین بار توسط مقام معظم رهبری، آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) مطرح شده است. در فرمایشات ایشان، انقلابی‌گری، یک مفهوم کلیدی است و بنابراین می‌توان آن را در منظومه فکری ایشان، یک مفهوم محوری و راهبردی قلمداد نمود به نحوی که مروری بر بیانات ایراد شده در سال‌های اخیر، مؤید آن است که ایشان بیش از پیش بر مفهوم یادشده، تأکید نموده‌اند. این نوشتار بر آن است، با رویکردی تحلیلی، بیانیه گام دوم انقلاب و سخنرانی‌های رهبری معظم را مورد کاوش و بررسی قرار دهد تا به فهم دقیق و درستی از مواضع ایشان پیرامون انقلابی‌گری، دست پیدا کند. رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم بیان می‌کنند که ما می‌خواهیم به دولت مستحق ظهور دست پیدا کنیم. در این راستا ما باید به تمدن‌سازی نوین اسلامی توجه کنیم یعنی جامعه‌ای داشته باشیم که آمادگی تمدن‌سازی نوین اسلامی برای دستیابی به جامعه زمینه‌ساز ظهور را داشته باشد. یکی از مؤلفه‌های مهم تمدن‌سازی نوین اسلامی، دولت انقلابی است. بدیهی است که یک دولت اسلامی، از افراد انقلابی تشکیل شده و ضرورت دارد تا ویژگی‌های فرد انقلابی از دیدگاه معظم له بررسی گردد. این پژوهش از نوع تحقیق کیفی و روش آن تحلیلی - توصیفی است همچنین، پژوهش حاضر از نگاه هدف، کاربردی است؛ که از نتایج به دست آمده، می‌توان در راستای پیاده‌سازی اهداف بیانیه گام دوم انقلاب در سازمان‌های مختلف استفاده نمود. در این پژوهش، کلیه رهنمودها و سخنرانی‌های منتشرشده از سوی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) درباره موضوع مورد بررسی، از طریق سایت رسمی ایشان و نرم‌افزار حدیث ولایت، مورد بررسی واقع شده است.

کلیدواژه‌ها: رهبری، انقلابی‌گری، دولت انقلابی، فرد انقلابی.

مقدمه

انقلاب اسلامی در ایران علاوه بر تغییر ساختار سیاسی حاکم بر کشور، تحولات اجتماعی و فرهنگی گسترده‌ای را در بین شهروندان ایجاد کرده است. این تحولات که برخاسته از ارزش‌های اسلامی بوده، زیست‌فرهنگی نوینی در بین علاقه‌مندان به خود به وجود آورده و موجبات شکل‌گیری روحیه خاصی در آن‌ها شده که از آن به انقلابی‌گری یاد می‌شود. این روحیه که در جریان نهضت اسلامی به رهبری امام خمینی (ره) در بین مردم پدیدار شد، در سال‌های پس از پیروزی انقلاب نیز استمرار یافته و موجب پویایی آن شده است.

به تعبیر دیگر برخلاف سایر انقلاب‌ها که پس از پیروزی، دچار محافظه‌کاری می‌شوند، وجود این روحیه موجب کنشگری فعال و دغدغه‌مند در جامعه شده است. همچنین از آنجاکه وجود این روحیه، موجب تداوم انقلاب و بقای نظام برخاسته از آن شده است، بدیهی است که در طی چهار دهه اخیر باعث شده تا دشمنان انقلاب که همیشه به فکر ایجاد استحاله آن در بین مردم بوده‌اند، در این راستا از هیچ تلاشی فروگذار نکنند (رضاییان و خجیر، ۱۳۹۸).

با گذشت بیش از ۴۵ سال از پیروزی انقلاب اسلامی، به‌مرور نسل‌های اول و دوم انقلاب از صحنه خارج می‌شوند و نسل‌های بعدی باید وظیفه پاسداری از انقلاب اسلامی را به عهده گیرند. یکی از مهم‌ترین رسالت‌های مسئولان و دست‌اندرکاران فعلی کشور این است که مقدمات و وسایل تربیت نسل‌های بعدی را طوری فراهم می‌کنند که ارزش‌های موجد انقلاب اسلامی در آنان نیز درونی شود. تنها از این طریق است که می‌توان آینده پاسداری از انقلاب را تضمین کرد. یکی از مهم‌ترین نیازمندی‌های تحقق این هدف تعریف، نظام‌مند کردن و الگوسازی ابعاد، عوامل و شاخص‌های ارزش‌های اسلامی و انقلابی است. این الگو می‌تواند برای تعلیم و تربیت نسل‌های آینده در جهت پاسداری آنان از انقلاب اسلامی مبنا قرار گیرد (بختیاری و قاسم‌آقا، ۱۳۹۳).

بزرگ‌ترین اهرم پیشبرد انقلاب اسلامی، حضور عظیم توده‌های میلیونی مردم در عرصه‌های انقلاب بود که با ایمان نافذ و عمیق از یک‌سو و معرفت و آگاهی بالا از سوی دیگر، به ندای رهبرشان لبیک گفتند و در پرتو هدایت‌های روشن‌گرانه و پیامبرگونه او، صبر و مقاومت و استقامت را پیشه خویش ساخته و عاقبت شهد گوارای پیروزی بر نظام سلطه را نوشیدند (شفیعی‌نیا، ۱۳۹۷).

از نظر رهبر معظم انقلاب، نیروی انسانی، عامل مهم و قابل اتکایی است که می‌تواند منشأ تغییر و تحولات عظیم در عرصه‌های متعدد باشد. بنابراین، تحقق گام انقلاب همانند گام اول، مبتنی بر

تکیه به این ظرفیت‌های ارزنده و امیدبخش است. عزت و سربلندی به‌دست‌آمده در گام اول انقلاب اسلامی، برای تداوم خود نیازمند برداشته شدن گام‌های استوار دیگری است که ناخدای روشن‌ضمیر و تیزبین انقلاب، با نگارش بیانیه گام دوم، با تکیه بر اندوخته چهل‌ساله و تجربه شصت‌ساله خود، چراغ راهی را برافروخته‌اند تا در پرتو آن، مسیر حرکت ایرانیان به‌ویژه جوانان این مرز پرگهر، روشن شود (مریجی، ۱۳۹۸).

مفهوم انقلابی‌گری از جمله شاخص‌های مهمی است که طی سه دهه اخیر، برای نخستین‌بار توسط رهبر معظم انقلاب اسلامی، آیت‌الله خامنه‌ای مطرح شده است. در فرمایشات معظم له، انقلابی‌گری، یک مفهوم کلیدی است و بنابراین می‌توان آن را در منظومه فکری ایشان، یک مفهوم محوری و راهبردی قلمداد نمود به‌نحوی که مروری بر بیانات ایراد شده در سال‌های اخیر از سوی ایشان مؤید آن است که ایشان بیش‌ازپیش بر مفهوم یادشده، تأکید نموده‌اند.

رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم بیان می‌کنند که ما می‌خواهیم به دولت مستحق ظهور دست پیدا کنیم. در این راستا ما باید به تمدن‌سازی نوین اسلامی توجه کنیم یعنی جامعه‌ای داشته باشیم که آمادگی تمدن‌سازی نوین اسلامی برای دستیابی به جامعه زمینه‌ساز ظهور را داشته باشد. یکی از مؤلفه‌های مهم تمدن‌سازی نوین اسلامی، دولت انقلابی است. بدیهی است که یک دولت اسلامی، از افراد انقلابی تشکیل شده و ضرورت دارد تا ویژگی‌های فرد انقلابی از دیدگاه مقام معظم رهبری بررسی گردد. از این‌رو مقاله حاضر، به دنبال پاسخ به این سؤال می‌باشد که ابعاد و مؤلفه‌های فرد انقلابی در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، شامل چه مواردی می‌باشد؟

۱. مروری اجمالی بر بیانیه گام دوم انقلاب

رهبر انقلاب در چهل‌سالگی انقلاب، همچنان معتقد به چهره‌ای پویا و متحرک از انقلاب هستند، نه ماندن در گذشته و نه تصویری ایدئالیستی از چهل سال طی شده. بلکه حرکت روبه‌جلو با تکیه بر تجربه چهل‌ساله، محور اصلی مانیفست «گام دوم انقلاب» است. از این‌رو این بیانیه را باید «بیانیه حرکت»، نامید. حتی یک گام جلوتر از «مقاومت» و «استقامت» (محمد عبداللهی، تارنمای رهبری). بیانیه گام دوم، سرفصل‌های مهمی را به بررسی وضعیت گذشته و شرح سرگذشت چهل‌ساله انقلاب اسلامی پرداخته است و نیز اقدامات صورت گرفته در این زمینه را در بندهایی به شرح زیر نشان می‌دهد؛

- حفظ تمامیت ارضی و برقراری امنیت و ثبات در ایران؛
- افزایش شگفت‌آور بینش سیاسی آحاد مردم؛
- توسعه چشم‌گیر علم و فناوری به‌عنوان موتور پیشران کشور و ارتقای زیرساخت‌های عمرانی و اقتصادی؛
- افزایش خدمت‌رسانی و مشارکت مردمی؛
- ایستادگی و پایداری روزافزون در مقابل مستکبران و قلدران و زورگویان جهان؛
- افزایش اخلاق و معنویت در فضای جامعه؛
- توجه جدی به عدالت ورزی به‌ویژه در تقسیم کردن امکانات عمومی کشور.

بیانیه یا منشور گام دوم انقلاب اسلامی در عین انقلابی بودن، بسیار عالمانه و منصفانه به نگارش درآمده و ضمن دفاع کامل از راه پیموده‌شده، کاستی‌ها و فاصله طولانی تا بایسته‌ها و آمادگی برای تصحیح خطاها در آن پذیرفته شده است (فضائی، ۱۳۹۷). به نظر می‌رسد حیطه کاری بیانیه گام دوم حداقل در حد یک چشم‌انداز و یا حتی فراتر از چشم‌انداز بوده و یک برنامه تفصیلی جدی برای آینده نظام جمهوری اسلامی ترسیم می‌نماید. چراکه بیانیه در مرحله اول یک توصیف قوی از وضعیت ۴۰ ساله گذشته و آنچه اتفاق افتاده می‌باشد و سعی گردیده که به نحو نسبتاً مناسبی این نکته را مدنظر داشته باشد. ثانیاً، ارائه توصیه‌ها و رهنمودهایی در هفت فصل در تمامی زمینه‌ها اعم از داخلی و خارجی، علمی، آموزشی و تربیتی، اقتصادی و اجتماعی و به‌ویژه در ارتباط با جوانان است که باعث می‌شود سطح بیانیه از یک برنامه عادی چندساله فراتر رود (رضازاده، سخنرانی ۹۸/۳/۲۰) ادبیات سلیس، جامعیت، عالمانه و منصفانه بودن این بیانیه در عین انقلابی و تهاجمی بودن را می‌توان از ویژگی‌های این بیانیه برشمرد که بخشی از عصبانیت دشمن، عناصر بیگانه و ضد انقلابیون رسوای خارج‌نشین را باید در همین ویژگی‌ها جستجو کرد.

رهبر حکیم انقلاب اسلامی در این بیانیه نه تنها خط القای یأس و ترس دشمن را فروپاشیده‌اند بلکه امواج واقعی امید را در ملت ایران و خصوصاً جوانان جاری کرده‌اند (فضائی، ۱۳۹۷). این بیانیه دارای هفت فصل و یا محور اساسی می‌باشد. یکی از محورهای مهم این بیانیه افزایش چشم‌گیر معنویت و اخلاق در فضای عمومی جامعه می‌باشد. رهبر فرزانه انقلاب بارها در خصوص ارتقای معنویت، بصیرت و اخلاق‌مداری جامعه، رهنمودها و تدابیری را بیان نموده‌اند که نشان از اهمیت و ضرورت توجه به این موضوع‌ها می‌باشد. رهبر معظم انقلاب، بارها بصیرت را اصلی‌ترین نیاز

امروز جامعه عنوان کرده‌اند (یقینی و همکاران، ۱۳۹۱). فصل‌ها و محورهای اساسی این بیانیه به شرح زیر می‌باشد:

۱. علم و پژوهش؛ دانش، آشکارترین وسیله عزت و قدرت یک کشور است. روی دیگر دانایی، توانایی است. ما هنوز از قله‌های دانش جهان بسیار عقبیم؛ باید به قله‌ها دست‌یابیم. باید از مرزهای کنونی دانش در مهم‌ترین رشته‌ها عبور کنیم.

۲. معنویت و اخلاق؛ معنویت به معنی برجسته کردن ارزش‌های معنوی از قبیل اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و در جامعه است و اخلاق به معنی رعایت فضیلت‌هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راست‌گویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است. معنویت و اخلاق، جهت دهنده همه حرکت‌ها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است. بودن آن‌ها، محیط زندگی را حتی با کمبودهای مادی، بهشت می‌سازد و فقدان آن حتی با برخوردارای مادی، جهنم می‌آفریند.

۳. اقتصاد؛ اقتصاد یک نقطه کلیدی تعیین‌کننده است. اقتصاد قوی، نقطه قوت و عامل مهم سلطه‌ناپذیری و نفوذناپذیری کشور است و اقتصاد ضعیف، نقطه ضعف و زمینه‌ساز نفوذ و سلطه و دخالت دشمنان است. راه‌حل این مشکلات، سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است که باید برنامه‌های اجرایی برای همه بخش‌های آن تهیه و با قدرت و نشاط کاری و احساس مسئولیت، در دولت‌ها پیگیری و اقدام شود.

۴. عدالت و مبارزه با فساد؛ این دو لازم و ملزوم یکدیگرند. فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی، توده چرکین کشورها و نظام‌ها است و اگر در بدنه حکومت‌ها عارض شود، زلزله ویرانگر و ضربه‌زننده به مشروعیت آن‌ها است؛ عدالت نیز در صدر هدف‌های اولیه همه بعثت‌های الهی است و در جمهوری اسلامی نیز دارای همان شأن و جایگاه است.

۵. استقلال و آزادی؛ استقلال ملی به معنی آزادی ملت و حکومت از تحمیل و زورگویی قدرت‌های سلطه‌گر جهان است و آزادی اجتماعی به معنای حق تصمیم‌گیری و عمل‌کردن و اندیشیدن برای همه افراد جامعه است.

۶. عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن؛ که هر سه، شاخه‌هایی از اصل «عزت، حکمت، و مصلحت» در روابط بین‌المللی محسوب می‌شوند.

۷. سبک زندگی؛ تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیان‌های جبران‌ناپذیر اخلاقی، اقتصادی، دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است؛ مقابله با آن، جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه می‌طلبد که باز چشم امید در آن به شما جوان‌ها است (www.irma.ir).

۲. روش تحقیق و تحلیل داده‌ها

این پژوهش از نوع تحقیق کیفی و روش آن تحلیلی - توصیفی است.

اغلب پژوهش‌های تحلیلی در محیط کنترل‌شده و با دست‌کاری متغیرها انجام می‌شود. به‌طور کلی پژوهش‌های تحلیلی به دو گروه پژوهش‌های تجربی و شبه تجربی تقسیم می‌شوند. روش تحقیق توصیفی یا کیفی حالت یک گزارش را دارد، با توصیف عینی، واقعی و منظم و تشریح جزء به جزء یک محصول، یک موقعیت، یک پدیده و یا یک‌رشته شرایط، با هدف شناخت بیشتر بدون هرگونه دخالت یا استنتاج ذهنی انجام می‌پذیرد. تمرکز آن در درجه اول به زمان حال است، رویدادها و آثار گذشته را نیز هرچند که غالباً به شرایط موجود مربوط می‌شوند، مورد بررسی قرار می‌دهد.

تحقیق توصیفی شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آن‌ها توصیف‌کردن شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است. اجرای تحقیق توصیفی می‌تواند صرفاً برای شناخت شرایط موجود یا یاری‌دادن به فرایند تصمیم‌گیری باشد (بازرگان، ۱۳۸۳).

بیشتر تحقیقات علوم رفتاری را می‌توان در زمره تحقیق توصیفی به شمار آورد. در سازمان‌ها در موارد بسیاری مطالعات توصیفی برای کسب آگاهی درباره ویژگی‌های مثلاً گروهی از کارکنان در زمینه سن، سطح تحصیلات، درجات شغلی و طول خدمت آنان به‌طور مکرر صورت می‌گیرد. مطالعات توصیفی همچنین ویژگی‌های سازمان‌هایی که رویه‌های مشابهی دارند به کار می‌رود. به‌طور مثال ممکن است پژوهشگری بخواهد ویژگی‌های سازمان‌هایی را که نظام‌های قابل انعطاف تولید را به کار می‌گیرند یا شیوه‌های مالی خاصی دارند توصیف کند (اوماسکاران، ۱۳۸۰). این پژوهش از نوع تحقیق کیفی و روش آن تحلیلی - توصیفی است همچنین، پژوهش حاضر از نگاه هدف، کاربردی است؛ زیرا از نتایج به‌دست‌آمده از آن می‌توان در راستای پیاده‌سازی اهداف بیانیه گام دوم انقلاب در سازمان‌های نظامی استفاده نمود. روش جمع‌آوری اطلاعات نیز به‌صورت

کتابخانه‌ای می‌باشد. بدین طریق که با استفاده از کتب و مقالات تخصصی منتشر شده در این زمینه به‌ویژه بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری شده است. در این پژوهش، کلیه رهنمودها و سخنرانی‌های منتشر شده از سوی آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) درباره موضوع مورد بررسی، از طریق سایت رسمی ایشان و نرم‌افزار حدیث ولایت، مورد بررسی واقع شده است که در جدول زیر ارائه شده است؛

مؤلفه‌ها	ابعاد
احیای انقلاب در ذهن‌ها	هدف‌گیری آرمان‌های انقلاب و همت بلند برای رسیدن به آن‌ها
آرمان‌گرایی مخالف محافظه‌کاری است نه واقع‌گرایی	
احیای تفکر ناب اسلامی	
تکرار آرمان‌ها و ایستادگی با جدیت بر سر آن‌ها	
آرمان‌خواهی یعنی استفاده صحیح از واقعیات مثبت و مبارزه با واقعیات منفی برای رسیدن به اهداف بزرگ	
اهداف و شعارهای انقلاب زنده هستند	
عصبانیت دشمن از زنده‌بودن اهداف انقلاب	
پای‌بندی به مبانی و ارزش‌های اساسی اسلام و انقلاب	
نقش ایفا کردن در نبردهای نو تولید یافته	
انقلابی‌گری یعنی حفظ مواضع اسلامی و انقلابی بدون رودربایستی	
اعتقاد به آرمان‌های انقلاب اسلامی و ثابت‌قدم بودن در راه تحقق آن‌ها	
آگاهی از مبانی جمهوری اسلامی	
نباید به هیچ بهانه‌ای از ارزش‌های اسلام و انقلاب فاصله بگیریم	
داشتن بصیرت در گرو درست نگاه کردن حوادث، درست سنجیدن و در آن‌ها تدبیر کردن	فهمیدن عمق مسائل
بصیرت یعنی ایجاد شدن بینایی و باز شدن چشم ما به حقیقت	توجه به تزویر سیاسی و ظاهر شدن دشمن در چهره دوست
تخطئه دشمن از کسانی که بر اصالت‌ها و ارزش‌ها پافشاری می‌کنند	
تلاش عده‌ای برای ایجاد احساس خودکام‌بینی در ملت، با بزک کردن آمریکا و دیگران	
روبرو شدن انقلاب با چالش‌های مستکبران مانند آغاز انقلاب اما با تفاوتی کاملاً معنادار	
آگاهی و بصیرت و عمل کردن عکس آنچه دشمن می‌خواهد	
دشمن به دنبال انکار اصالت‌ها، محکمت‌ها و بینات انقلاب	ارتقای بینش سیاسی
بی‌تفاوت نبودن، نظارت کردن و انتقاد کردن و تذکر دادن در مسائل اساسی کشور	
کسب آگاهی سیاسی و مشارکت در مسائل سیاسی و اجتماعی	
ارتقای بصیرت و نگرش مردم به سمت شایسته‌گزینی	

مؤلفه‌ها	ابعاد
دفاع سیاسی کورکورانه، انقلابی گری نیست	
آگاهی به زمان و مسائل آن	زمان‌شناسی و
مغتنم شمردن فرصت‌ها برای رسیدن به کمالات و اهداف انقلاب اسلامی عظیم	موضع‌گیری
اهمیت داشتن مصالح و منافع ملی	شناخت مسائل داخلی
شناختن راه، واهمه نکردن از خطرات راه و پیش رفتن	
ممزوج شدن حق و باطل، دوران دشوار هر انقلاب است	
ما در حال جنگیم نه یک جنگ نظامی بلکه جنگ معنوی، اعتقادی، ایمانی و سیاسی	شناخت مسائل بین‌المللی
شناخت جایگاه امروز خود در دنیا	
شناخت حضور دشمن در جاهای مختلف	
تفکر و تحلیل درباره اینکه کدام عنصر تأثیر گذاشت که نهضت‌های مختلفی در دنیا نتوانند باقی بمانند اما این انقلاب توانست	
ارتقای نگاه احاد مردم به مسائل بین‌المللی	
حضور در صحنه‌های ملی و استکبارستیزی	
ضرورت شناخت تاریخ معاصر	نگاه ارزش محور آموزه‌های اسلامی بر شکوفایی و تعالی انسان
در نظام اسلامی، تحولی که به وجود می‌آید، صرفاً تحول سیاسی نیست	
در نظام الهی، انسان‌ها تحول معنوی پیدا می‌کنند	
حمله دشمن به بصیرت، اخلاق، تقوا و ایمان مردم ما	
ضرورت پاک نگاه‌داشتن دامن از چیزهایی که انسان را آلوده می‌کند	
اهداف ما یعنی حکومت الهی و توحید و رفتن به سمت جامعه حقیقی دینی و حاکمیت احکام الهی	
انسان مادی، انسان معنوی و الهی می‌شود	
آرزوهای مادی به آرزوهای والای انسانی و خدایی تبدیل می‌گردد	
موانع دشمنان نباید مانع از ادامه حرکت شما باشد	همراه بودن مسیر پیشرفت، با دشمنی بیگانگان
تسلیم نشدن در مقابل فشارها	
زنده و روبه رشد بودن انقلاب	
استمرار پیشرفت و نهادینه‌سازی اقتدار علمی با اصلاح نگرش مسئولین کشور	عقب‌گردی، نتیجه راضی‌بودن به وضع موجود
منصرف نشدن از رسیدن به اهداف و آرمان‌های بلند	
رضایت ندادن به وضع موجود	
قانع شدن به همین اندازه، عامل عقب‌ماندگی	
راه پیشرفت، تمام نشدنی است	
باید حرکت را ادامه دهیم تا به آرمان‌های بلند برسیم	
درک ضروریات و نیازهای جامعه توأم با روح معنوی، دینی و شعور انقلابی موردنظر	

مؤلفه‌ها	ابعاد
بنیانی‌تر و مهم‌تر بودن هدایت‌گری فرهنگی از هدایت‌گری سیاسی	ضرورت حرکت دائمی به سمت بهبود شرایط
مبنای مهم انقلاب، اعتقاد به پیشرفت، تحول، تکامل و تعامل با محیط با پرهیز از انحراف‌ها و خطاهایی که در این راه ممکن است باشد	
تولید علوم انسانی اسلامی	تقویت ایمان و علم
استفاده از دانش و ابزارهای جهانی با روح اسلامی و معنویت	
علمی برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی	
خارج شدن از زیر سایه سنگین شوم ابرقدرت‌ها و افزایش آگاهی از خود	مرعوب نشدن در مقابل غرب
تقویت خود از درون با علم و فناوری و تجربه	
ممانعت از انحراف نخبگان	
توجه به نیروی انسانی با استعداد و برجسته	
پرورش استعدادها و ترویج روحیه خودآگاهی	
در اختیار گذاشتن جنبش نرم‌افزاری همه‌جانبه و عمیق	دنبال کردن جهش و پیشرفت علمی کشور با جدیت
جنبش تولید علم	
پیشرفت باید حقیقی باشد، عمیق باشد و متکی به پایه‌ها و استوانه‌های محکم داخلی باشد	
توجه به پیشرفت‌های واقعی نه پیشرفت‌های ظاهری	
تحقق نیافتن آرمان‌ها بدون علم	
ایجاد جسارت و جرئت در مسائل علمی و شکستن مرزهای دانش	
ارتقای روحیه تحقیق و پژوهش و شکوفایی استعدادهای انسانی	
ایجاد انقلاب علمی و رشد و توسعه علم و فناوری در کشور	
تکامل نظام آموزشی و پژوهشی	
شکر زبانی و تقویت ارتباط با خدا	
امکان‌پذیری رساندن کشور به مراحل بزرگ پیشرفت و استقلال علمی	حرکت عمومی کشور در راه علم از برکات انقلاب است
انقلابی یعنی باسواد، منضبط، متدین و عاقل که با اطرافیان خود مجادله احسن دارد	
پیشگامی در ارائه نرم‌افزار دستیابی به تمدن نوین اسلامی	
اگر قدرت و عزت می‌خواهیم و اگر می‌خواهیم ما مرجع مراجعات کشورها و دولت‌ها باشیم، باید علم را تقویت کنیم	
ایجاد خودباوری در ملت ایران	خودکفایی
تقویت استقلال فکری - روحی انسان	
تقویت توانایی داخلی کشور به برکت تحریم	
انکای به خود و قدرت درونی و نخبگی خود	
فرد انقلابی، خودش را برای مسئولیت‌های بزرگ آماده می‌کند	اعتماد به نفس و انقلابی‌گری
انقلابی یعنی قدرتمند اما مهربان و باگذشت	

مؤلفه‌ها	ابعاد
تنها شما جوانانید که با درس گرفتن از ناملایمات امروز می‌توانید راه‌هایی نو برای ساخت آینده بیابید	
آینده‌ای سرشار از اطمینان، اعتماد، امنیت و آرامش	
فرد انقلابی، خودش را برای همه میدان‌های مورد نیاز انقلاب (سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی) آماده می‌کند	
فرد انقلابی، پیشتاز حرکت‌های انقلابی است	
تلاش برای خودکفایی و تولید علمی و فکری به‌ویژه در امور راهبردی با مدیریت جهادی	ابتکار ورزی برای شکستن بن‌بست‌ها
شناخت گذشته و درس گرفتن از تجربه‌ها برای برداشتن گام‌های محکم در آینده	
مسئولان کشور، هدفشان را راضی کردن مردم، به کار گرفتن نیروهای داخلی، تقویت عناصر فعال در داخل کشور قرار بدهند	
لزوم استوار بودن و مقاوم‌سازی در برابر تحریم‌ها	
دانستن اینکه نخبگی و موجودی ما از جانب خدا و انقلاب است	نخبگی، نعمت و موهبتی از سوی خدا
عبور کردن از چالش‌ها با توکل به خدا، قدرت و اعتماد به نفس	
متکی بودن یک ملت به قدرت و توانایی‌های خود یعنی متلطم نشدن از احم و تحریم دشمنان	
افزایش قدرت بازدارندگی دفاعی و اقتدار امنیتی برای دستیابی به استقلال همه‌جانبه	ضرورت خودکفایی در عرصه دفاعی و امنیتی
تقویت و رشد بنیه دفاعی کشور بر اساس فناوری‌های نوین، به‌منظور حفظ تمامیت ارضی کشور	
توسعه و ارتقای توانمندی‌های دفاعی از طریق بسیج مردمی	
عقلانیت، تکیه کردن بر نیروهای داخلی و مردم است	عقلانیت در انقلابی‌گری
ضرورت مجهز شدن به منطق مستحکم انقلاب	
توجه به عقلانیت اسلامی و ضرورت ایجاد اقتدار منطقی	
کار با عقلانیت، تدبیر و عزم راسخ	
عقلانیت در اعتماد نکردن به دشمن است و این ویژگی در مبانی انقلابی‌گری متبلور می‌شود	
تنها نگاه انقلابی می‌تواند حقایق را به ما نشان دهد	
باقی بودن آثار مطلوب و مشهود مدیریت انقلابی امام راحل	مدیریت جهادی الهام گرفته از ایمان اسلامی
پیش رفتن امور در صورت وجود مدیریت فعال انقلابی و پرتحرک (مانند صنایع دفاعی)	
متوقف ماندن یا به انحراف رفتن کارها در صورت وجود مدیریت‌های ضعیف، بی‌حال، ناامید، غیرانقلابی و بی‌تحرک	
پایبندی به ارزش‌ها	
پایبندی به نظام اسلامی	

مؤلفه‌ها	ابعاد
پایبندی به منافع ملی	مهم بودن شاخص‌های انقلابی‌گری در مسئولیت‌ها
خود کنترلی و مراقبت از خویش	
اهتمام به حیات طیبه و اشاعه فکر الهی	
پرهیز از تبلیغ ضعف مدیریت در کشور	
داشتن روحیه شفافیت و فساد ستیزی	
ترجیح دادن منافع عامه مردم نسبت به گروه‌های خاص	
اجتناب از افراط و تفریط در امور	
تقویت امید در فضای جامعه	
جدیدیت و صلابت در دستیابی به اهداف	
تقویت ارتباط بین مسئولین و مردم	
اعتماد به نفس و خودباوری	
پایبندی به عقل و تدبیر و عقل جمعی	
تلاش در راستای قانون‌گرایی و احقاق حق	
اجتناب از تشنج سیاسی	
ترویج هم‌زبانی و همدلی و اعتماد به مردم	
سعه صدر داشتن و با نشاط بودن	
اجتناب از نگاه آمرانه به مردم	
ایجاد و تحکیم عدالت و مساوات	
انجام نشدن کارهای بزرگ با حرکت عادی و احیاناً خواب آلود	
مردم متدین ما با ایمان مذهبی، با حرکت و مدیریت انقلابی و با توجه به ارزش‌های معنوی زندگی می‌کنند	
اهل تقوا و ارتباط دائمی با خداوند	اخلاص در انجام مسئولیت
در انجام امور تنها و تنها خدا را در نظر گرفته و توقع تشکر و قدردانی از کسی نداشته باشیم	
به دنبال کسب رضایت خدا	
نگاه کردن به کار خود، به عنوان یک خدمت	
صادقانه با مردم در میان گذاشتن کارها و خدماتی که انجام داده‌اید یا ناکام مانده‌اید	
مردم قدر خدمت و تلاش مسئولان را می‌دانند.	
تأکید بر حمایت از مظلومان و محرومان در هر نقطه عالم	انقلابی‌گری مخالف بی تفاوتی نسبت به محرومین و مستضعفان
نفی کردن سلطه طاغوت	حفظ عزت اسلامی

مؤلفه‌ها	ابعاد
نهادینه‌سازی استقلال و آزادی اسلامی برای ملت ایران	
پایبندی به استقلال همه‌جانبه در کشور ایران	
معتقد بودن به استقلال فکری، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی	
کوتاه نمودن دست بیگانگان از این مملکت اسلامی	
فریب نخوردن در بحث‌های سیاسی	اعتقاد به استقلال سیاسی
هدف دشمن، کشاندن دولت‌ها و ملت‌ها به دنبال خود	اعتقاد به استقلال فرهنگی
انتخاب کردن سبک زندگی اسلامی - ایرانی	
عدم تقلید از غرب و بیگانگان در سبک زندگی	اعتقاد به استقلال اقتصادی
نقش مهم در حفظ استقلال و عزت یک ملت	
شناسایی فرهنگ بسیج، ایثار و استقامت با تأکید بر تجربیات دفاع مقدس	ایستادگی و استقامت ملت یا تکیه بر نگاه کلان به اهداف انقلاب
ایستادگی در مقابل دشمن نیازمند معنویت و تقوا	
حرکت هوشیارانه، امیدوارانه، آگاهانه، با شهامت با توکل به خدا و با تکیه بر نقاط قوت مقابل دشمن	
مقاومت در مقابل جبهه استکبار و پایبندی به ارزش‌های انقلاب	
ترویج فرهنگ ایثار و شهادت	
باور به شایستگی‌ها و حرکت بانشاط در مسیر هدف‌های انقلاب	
تقویت نمودن غرور ملی و علاقه‌مندی به میهن	
اقدام به‌موقع و گرایش به جهت‌گیری‌های انقلابی	
شناخت ترفندهای دشمن، وظیفه انقلابی	
باور به پیروزی، با ورود صادقانه به میدان و ایستادگی و بصیرت	
جهاد کردن و تحویل دادن امانت انقلاب به نسل بعد	حفظ جهت‌گیری انقلابی
زنده نگه‌داشتن حادثه انقلاب و حقیقت آن	
بهره‌گیری از تجربه و عبرت‌های گذشته	
حفظ و حراست از تفکر انقلاب در عمل	
به کار بستن روحیه و نگاه انقلابی و ادامه دادن راه آن	
حرکت عمومی کشور در راه علم از برکات انقلاب است	
همه همت من و شما باید این باشد که ماندگاری انقلاب را افزایش دهیم	

۳. نتیجه‌گیری

انقلاب اسلامی، حاصل عزم و ایمان و نیروی انقلابی مردم ایران است که حول ولایت امام راحل بسیج شد و طومار رژیم ستم‌شاهی را درهم‌پیچید و نظام مقدس جمهوری اسلامی را تشکیل داد. طبیعی است که جمهوری اسلامی برای دوام و بقای خود و دستیابی به اهداف والای انقلاب به همین نیروی انقلابی نیازمند است. مبتنی بر این واقعیت است که مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) با اطمینان می‌فرماید قطار نظام اسلامی هرکجا روحیه خود را حفظ کرد و در ریل انقلاب حرکت کرد، پیش رفت و هر جا از این شاخص غفلت داشت، عقب ماند و ناکام شد. در نتیجه اگر مردم ایران راه را عوض کنند و شیوه انقلابی‌گری را فراموش کنند، نه تنها ملت، بلکه اسلام نیز سیلی سختی خواهد خورد. دشمنان نیز به خاطر شناختی که از این حقیقت به دست آورده‌اند، دائماً در تلاش‌اند تا این نظام مقدس را از محتوای اسلامی و انقلابی خود تهی کنند. به همین خاطر، برنامه‌ریزی همه‌جانبه‌ای برای تغییر محتوا، رفتار و افکار انقلابی مسئولان و مردم، ولو با حفظ صورت جمهوری اسلامی، انجام داده‌اند (قربانی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۴ به نقل از فخراپی و همکاران، ۱۳۹۸). این فرمایش امام که فرمود: نگذارید این انقلاب به دست ناهالان و نامحرمان بیفتد، (امام خمینی، ۱۳۷۳) معطوف به حفظ انقلاب اسلامی و حفظ انقلاب اسلامی منوط به داشتن روحیه انقلابی‌گری، انقلابی بودن و انقلابی ماندن است که البته مخاطب این جمله امام، همه آحاد جامعه و نخبگان فکری و ابزاری هستند. ما هم در تداوم انقلاب اسلامی که تداوم راه انبیا است، کوشا خواهیم بود و هم چشم امید به امدادهای غیبی خواهیم داشت، چه اینکه تاکنون چنین بوده است. (جوادی آملی، ۱۳۸۴، ۳۶۴) بنابراین برای اینکه بتوان این انقلاب را با تمام دستاوردهای آن حفظ کرد و آسیب‌های فراروی آن را پشت سر گذاشت، سخن از وظایف سنگینی به میان می‌آید که بر دوش همه ما گذاشته شده است تا این انقلاب به مسیر خود ادامه دهد و از انحراف و یا سقوط مصون بماند. برای حفظ و تداوم نظام اسلامی راهکارهای بقا که همان انقلابی‌گری و انقلابی بودن است را باید شناخت (رکابیان و علی پور گنجی، ۱۳۹۸).

مقام معظم رهبری با ترسیم خطوط کلی و نقشه راه در چهل سال دوم، تحت عنوان، «بیانیه گام دوم انقلاب»، فصل جدیدی از زندگی جمهوری اسلامی را رقم زدند. بدون تردید با برداشتن محکم و استوار این گام بلند و متعالی، انقلاب به آرمان بزرگ خود که همان ایجاد تمدن نوین

اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی» است نزدیک‌تر خواهد شد (رادمهر و همکاران، ۱۳۹۸).

مفهوم انقلابی‌گری از جمله شاخص‌های مهمی است که طی سه دهه اخیر، برای نخستین‌بار توسط رهبر معظم انقلاب اسلامی، آیت‌الله خامنه‌ای مطرح شده است. در فرمایشات ایشان، انقلابی‌گری، یک مفهوم کلیدی است و بنابراین می‌توان آن را در منظومه فکری ایشان، یک مفهوم محوری و راهبردی قلمداد نمود به نحوی که مروری بر بیانات ایراد شده در سال‌های اخیر از سوی ایشان مؤید آن است که ایشان بیش‌ازپیش بر مفهوم یادشده، تأکید نموده‌اند.

رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم بیان می‌کنند که ما می‌خواهیم به دولت مستحق ظهور دست پیدا کنیم. در این راستا ما باید به تمدن‌سازی نوین اسلامی توجه کنیم یعنی جامعه‌ای داشته باشیم که آمادگی تمدن‌سازی نوین اسلامی برای دستیابی به جامعه زمینه‌ساز ظهور را داشته باشد. یکی از مؤلفه‌های مهم تمدن‌سازی نوین اسلامی، دولت انقلابی است. بدیهی است که یک دولت اسلامی، از افراد انقلابی تشکیل شده و ضرورت دارد تا ویژگی‌های فرد انقلابی از دیدگاه ایشان بررسی گردد.

از این‌رو در این پژوهش با رویکردی تحلیلی، بیانیه گام دوم انقلاب و سخنرانی‌های رهبری معظم مورد کاوش و بررسی قرار داده شد تا فهم دقیق و درستی از مواضع ایشان پیرامون انقلابی‌گری، میسر گردد.

فهرست منابع

- استراوس، آنسلم و کوربین (۱۳۸۷). *اصول و روش تحقیق کیفی، نظریه مبنایی، رویه‌ها، شیوه‌ها*، ترجمه بیوک میرزایی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- بختیاری، حسن؛ قاسم آقا، علیرضا (۱۳۹۳). *الگوی ارزش‌های اسلامی - انقلابی برای نسل‌های آینده انقلاب (بر مبنای دیدگاه‌های امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری)*، مجله پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی، سال سوم، شماره ۱۰، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع).
- بهادری، علی (۱۳۹۷). *پژوهش کیفی داده بنیاد، کدگذاری و اهمیت، مراحل و شیوه اجرای آن در کارورزی دانشگاه فرهنگیان*، دوفصلنامه راهبردهای نوین تربیت معلمان، سال چهارم، شماره ۵.
- رادمهر، محسن و همکاران (۱۳۹۸). *واکاوی شاخص‌ها، ویژگی‌ها و بایسته‌های جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)*، دوفصلنامه پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، سال نهم، شماره ۱۹.
- رضاییان، مجید؛ خجیر، یوسف (۱۳۹۸). *انقلابی‌گری در بین جوانان شهر تهران و رابطه آن با میزان مصرف رسانه‌ای*، مجله پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی، سال نهم، شماره ۹۱.
- رکیبان، رشید؛ محمود، علی پور گرجی (۱۳۹۸). *مؤلفه‌های انقلابی‌گری، انقلابی بودن و انقلابی ماندن در اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری*، نشریه علمی مطالعات انقلاب اسلامی، سال ۱۶.
- شفیعی نیا، عباس (۱۳۹۷). *وفاداری به دوگانه جمهوریت و اسلامیت شرط انقلابی ماندن*، فصلنامه پژوهش‌های انقلاب اسلامی، انجمن علمی انقلاب اسلامی ایران، سال هفتم، شماره ۳۶.
- فخرایی، میلاد و همکاران (۱۳۹۸). *عوامل موجد مدیریت انقلابی در سازمان از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)*، پژوهشنامه انقلاب اسلامی، سال نهم، شماره ۳۱.
- مریجی، شمس‌الله (۱۳۹۸). *مبانی و عوامل تحقق تغییرات اجتماعی در بیانیه گام دوم انقلاب*، مجله علوم سیاسی، سال ۲۲، شماره ۸۷.
- منصوریان، یزدان (۱۳۸۶). *گراند تئوری چیست و چه کاربردی دارد*، ویژه‌نامه همایش علم اطلاعات و جامعه اطلاعاتی، اصفهان: دانشگاه اصفهان.
- میر احمدی، منصور (۱۳۹۰). *انقلاب اسلامی ایران و بنیان‌های نظری الگوی مناسبات فرهنگی فرد و دولت*، فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، سال هشتم، شماره ۲۷.
- وینسنت، اندرو (۱۳۷۶). *نظریه‌های دولت*؛ تهران، نشر نی، چاپ اول، ۱۳۷۶، ص ۵۷.